

TURTO IŠSAUGOJIMO PENSIJŲ KAUPIMO FONDO „LUMINOR PENSIJŲ TURTO IŠSAUGOJIMO FONDAS“ INVESTAVIMO STRATEGIJA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Pensijų fondo dalyvio, darbdavio lėšomis ir iš valstybės biudžeto lėšų už dalyvį mokamos pensijų įmokos kaupimo 1954-1960 gimimo metų tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų kaupimo fondo „Luminor pensijų turto išsaugojimo fondas“ (toliau – Pensijų fondas) Luminor investicijų valdymas UAB (toliau – Pensijų kaupimo bendrovė) patvirtinta investavimo strategija (toliau – Investavimo strategija) yra neatskiriama Lietuvos banko patvirtintų Standartinių pensijų turto išsaugojimo pensijų fondo taisyklių (toliau – Standartinės Pensijų fondo taisyklės) dalis. Investavimo strategiją Pensijų kaupimo bendrovė skelbia viešai savo interneto svetainėje ar įteikia pensijų fondo Dalyviui jam paprašius.

2. Investavimo strategijoje vartojamos sąvokos:

2.1. **Dalyvis** – fizinis asmuo, pagal LR Pensijų kaupimo įstatymą kaupiantis pensijos įmokas ir šio įstatymo nustatyta tvarka įregistruotas LR Pensijų kaupimo dalyvių, pensijų kaupimo ir pensijų išmokų sutarčių registre, taip pat asmuo, šio ir kitų pensijų kaupimo sritį reguliuojančių LR įstatymų nustatyta tvarka įgijęs reikalavimo teisę į Pensijų fondo turto dalį.

2.2. **Indekso sekimo paklaida** – statistinis rizikos rodiklis, parodantis standartinį nuokrypį tarp Pensijų fondo vieneto vertės pokyčių ir lyginamojo indekso pokyčių skirtumą.

2.3. **Investavimo strategija** – Pensijų fondo turto investavimo taisyklių ir valdymo principų rinkinys, kurio privalo laikytis Pensijų kaupimo bendrovė, valdydama Pensijų fondą. Investavimo strategija yra grindžiama investavimu į mažiausios rizikos turto klasių finansines priemones ir kitą turtą, kuris galėtų apsaugoti sukauptą pensijų turtą nuo infliacijos rizikos, kartu kiek įmanoma labiau ribojant Dalyviui tenkančią investavimo riziką.

2.4. **Mažiau rizikingi aktyvai** – Mažiau rizikingiems aktyvams priskiriami skolos ir kiti fiksuotų pajamų instrumentai, besivystančių šalių obligacijos, neinvesticinio reitingo įmonių obligacijos, į juos investuojantys kolektyvinio investavimo subjektai (investiciniai fondai), pinigų rinkos priemonės ir į jas investuojantys investiciniai fondai, indėliai ir grynieji pinigai.

2.5. **Pensijų fondai** – tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai ar turto išsaugojimo pensijų fondas.

2.6. **Rizikingi aktyvai** – Rizikingiems aktyvams priskiriami perleidžiamieji nuosavybės vertybiniai popieriai (akcijos), į juos investuojantys kolektyvinio investavimo subjektai (investiciniai fondai), alternatyvios investicijos (privataus kapitalo, rizikos kapitalo, nekilnojamojo turto fondai).

2.7. **Strateginė neutrali dalis** – Rizikingų aktyvų, Mažiau rizikingų aktyvų ir juos sudarančių turto klasių, į kurias Pensijų fondas investuoja ar ketina investuoti, nustatyta labiausiai tikėtina proporcija Pensijų fondo investicijų portfelyje konkrečiu Pensijų fondo veikimo laikotarpiu.

2.8. **Tikslinės grupės dalyviai** – tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondo Dalyviai, kurių amžius patenka į šio fondo tikslinės grupės amžiaus ribas.

2.9. **Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondas** (toliau – Tikslinės grupės pensijų fondas) – tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės gyvenimo ciklo investavimo strategiją įgyvendinantis pensijų fondas. Tokio pensijų fondo investicijų portfelis sudaromas ir valdomas, siekiant užtikrinti optimalų rizikingų ir mažiau rizikingų turto klasių santykį, atsižvelgiant į likusią šio fondo dalyvių dalyvavimo pensijų kaupime trukmę, kad Dalyvis gautų didžiausią investicijų naudą visu kaupimo laikotarpiu. Tikslinės grupės pensijų kaupimo fondas veikia tol, kol visi jo tikslinės grupės Dalyviai sukanka senatvės pensinį amžių ir kartu su jais priklausančiu pensijų turtu perkeliama į Turto išsaugojimo pensijų fondą.

2.10. **Tipinis vidutinis pensijų fondo dalyvis** – pensijų kaupimo dalyvis, kuris pagal gimimo metus priklauso tikslinei Pensijų fondo dalyvių grupei, kuriai buvo skirtas Pensijų fondas, ir kuris atspindi tipines tos grupės dalyvių charakteristikas.

2.11. **Turto išsaugojimo pensijų fondas** – pensijų fondas, kurio investavimo strategija yra grindžiama investavimu į mažiausios rizikos turto klasių finansines priemones ir kitą turtą, kuris galėtų apsaugoti sukauptą pensijų turtą nuo infliacijos rizikos, kartu kiek įmanoma labiau ribojant Dalyviui tenkančią investavimo riziką. Turto išsaugojimo pensijų fondo veiklos trukmė yra neribota.

2.12. **Turto klasės** – tam tikromis skirtingomis savybėmis pasižyminčios finansinio turto (aktyvų) rūšys, į kurias investuojama siekiant uždirbti grąžą.

2.13. **Vienetas** – Pensijų fondo apskaitos vienetas;

2.14. **Valstybė narė** – Europos Sąjungos valstybė narė, Europos ekonominės erdvės valstybė arba Šveicarijos Konfederacija.

2.15. Kitos Investavimo strategijoje vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos LR Pensijų kaupimo įstatyme, LR Papildomo savanoriško pensijų kaupimo įstatyme, Lietuvos banko valdybos patvirtintuose Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės ir pensijų turto išsaugojimo pensijų fondų investavimo strategijos reikalavimuose (toliau – Reikalavimai) ir Lyginamųjų indeksų naudojimo taisyklėse (toliau – Taisyklės).

II. PENSIJŲ FONDO INVESTAVIMO STRATEGIJOS PAGRINDINĖS NUOSTATOS

3. **Pensijų fondo investavimo tikslas** – apsaugoti sukauptą Pensijų fondo turtą nuo infliacijos rizikos ir kartu kiek įmanoma labiau riboti Dalyviui tenkančią investavimo riziką, investuojant Pensijų fondo turtą į mažiausios rizikos turto klasių finansines priemones ir kitą turtą, kuris leistų pasiekti šių tikslų.

4. **Pensijų fondo investavimo principai** – Pensijų fondo turtas investuojamas ir valdomas taip, kad investuojant būtų pasiektas saugumo, pelningumo ir likvidumo balansas, siekiant, kad Dalyvių sukauptas turtas būtų kuo labiau apsaugotas nuo reikšmingų Pensijų fondo Vieneto vertės pokyčių ir infliacijos rizikos.

5. Pensijų fondo turto investavimo tvarka.

5.1. Pensijų fondas turi Investavimo strategiją atitinkantį lyginamąjį indeksą, Pensijų kaupimo bendrovės parenkamą ir sudaromą Reikalavimų, Taisyklių, galiojančių LR teisės aktų ir Pensijų kaupimo bendrovės nustatyta tvarka. Pensijų fondo lyginamąjį indeksą sudarantys indeksai atspindi ir detalizuoja Pensijų fondo strateginį turto paskirstymą tarp Rizikingų, Mažiau rizikingų aktyvų ir juos sudarančių Turto klasių bei parodo kokia labiausiai tikėtina (neutrali) Pensijų fondo investicijų portfelio dalis joms tenka per visą fondo veikimo laikotarpį. Vieneto pokytis yra lyginamas su lyginamojo indekso pokyčiu. Pensijų fondo Dalyviai su lyginamojo indekso sudarymo tvarka gali susipažinti darbo dienomis nuo 8 val. 30 min. iki 15 val. Pensijų kaupimo bendrovės buveinėje Konstitucijos pr. 21A, Vilniuje, bei Luminor bank AS Lietuvos skyriaus klientų aptarnavimo padaliniuose, taip pat interneto svetainėje www.luminor.lt skelbiama: (i) lyginamųjų indeksų sudėtys; (ii) sudėtinį lyginamąjį indeksą sudarančių indeksų svorių pasirinkimo pagrindimas; (iii) linijinė diagrama, vaizduojanti perskaičiuotų vieneto verčių ir lyginamojo indekso reikšmių dinamiką nuo lyginamojo indekso skaičiavimo pradžios.

5.2. Strateginė neutrali Rizikingų aktyvų dalis investicijų portfelyje siekia 10 procentų.

5.3. Atsižvelgiant į finansų rinkų situaciją ir jos perspektyvas, Rizikingų aktyvų dalis Pensijų fondo turte gali būti padidinta arba sumažinta 10 procentinių punktų ribose nuo lyginamojo indekso nustatytos Strateginės neutralios Rizikingų aktyvų dalies. Atitinkamai Rizikingų aktyvų dalis Pensijų fonde gali siekti nuo 0 proc. iki 20 procentų.

5.4. Pensijų fondo turto investavimas ir strateginis pensijų turto paskirstymas nepriklauso nuo Dalyvių amžiaus.

5.5. Pensijų fondo turtas investuojamas ir investicijų portfelis valdomas laikantis LR Pensijų kaupimo įstatyme, LR Papildomo savanoriško pensijų kaupimo įstatyme ir Investavimo strategijoje nurodytų diversifikavimo reikalavimų bei Reikalavimuose numatytų pensijų turto investavimo principų.

5.6. Pensijų turtą investuoja ir Pensijų fondo turtą valdo Pensijų kaupimo bendrovė, vadovaudamasi galiojančiais LR įstatymais ir teisės aktais ir Investavimo strategija. Pensijų kaupimo bendrovė taip pat vadovaujasi patvirtintais Pensijų kaupimo bendrovės investicinių sprendimų komiteto nuostatais, Investicinių sprendimų priėmimo ir vykdymo tvarka bei Investicinių sprendimų vykdymo politika, su kuriais iš anksto pareiškę pageidavimą Dalyviai gali susipažinti darbo dienomis nuo 8 val. 30 min. iki 15 val. Pensijų kaupimo bendrovės buveinėje. Investicinius sprendimus dėl Pensijų fondo turto priima ir vykdo Pensijų kaupimo bendrovės investicinių sprendimų komitetas, veikiantis savo nuostatų ribose.

6. Pensijų fondo turto investavimo sritys. Pensijų fondo turtas gali būti investuojamas į:

6.1. Valstybių narių arba Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos valstybių narių vyriausybių, centrinių bankų ir Europos Centrinio Banko išleistus ar jų garantuotus obligacijas ir kitų formų ne nuosavybės vertybinius popierius;

6.2. išleidžiamus naujus perleidžiamuosius skolos vertybinius popierius, jeigu emisijos sąlygose yra numatytas įsipareigojimas ne vėliau kaip per 1 metus nuo jų išleidimo įtraukti šiuos vertybinius popierius į prekybą Europos Sąjungai nepriklausančiose ir Investavimo strategijos 1 priede nurodytose Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijai priklausančiose šalyse, esančiose reguliuojamose rinkose, ;

6.3. kolektyvinio investavimo subjektų, kurių lėšos investuojamos į šios dalies 6.1 punkte nurodytus investavimo objektus, akcijas ar investicinius vienetus;

6.4. indėlius, kurie yra kredito įstaigose, kurių registruota buveinė yra Valstybėje narėje arba kitoje valstybėje, kurioje riziką ribojanti priežiūra yra ne mažiau griežta negu Europos Sąjungoje;

6.5. išvestines finansines priemones, kurios nurodytos Investavimo strategijos 2 priede ir yra skirtos Investavimo strategijos 10.2 punkte nurodytoms Pensijų fondo turto investavimo rizikos rūšims valdyti;

6.6. į kitas finansines priemones, atitinkančias LR teisės aktų nustatytus reikalavimus pensijų fondų investicijoms

6.6.1. nuosavybės vertybinius popierius ir kolektyvinio investavimo subjektus, investuojančius į nuosavybės vertybinius popierius;

6.6.2. kitas negu šios Investavimo strategijos 6.1 dalyje nurodytas obligacijas ir kitų formų ne nuosavybės vertybinius popierius bei į šias priemones lėšas investuojančius kolektyvinio investavimo subjektus.

7. **Strateginis Pensijų fondo turto paskirstymas** pateikiamas 1 lentelėje, nurodant Rizikingus ir Mažiau rizikingus aktyvus sudarančių Turto klasių, į kurias Pensijų fondas investuoja ar ketina investuoti, Strateginę neutralią (labiausiai tikėtiną) dalį procentais. Ji atspindima per Pensijų fondo sekamo lyginamojo indekso atitinkamų sudėtinių dalių procentinį svorį.

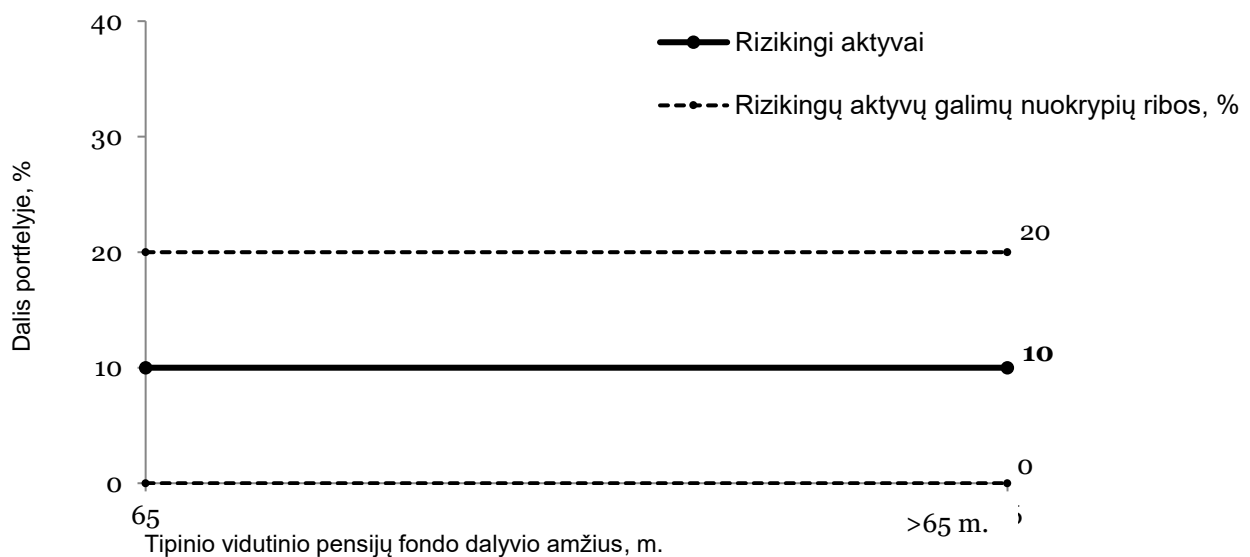
Pensijų fondo strateginio pensijų turto paskirstymas

		Rizikingi aktyvai		Mažiau rizikingi aktyvai		
		Rizikingus aktyvus sudarančios Turto klasės:		Mažiau rizikingus aktyvus sudarančios Turto klasės:		
		Išsivysčiusių šalių akcijos	Besivystančių šalių akcijos	Investicinio reitingo obligacijos	Besivystančių šalių obligacijos	Neinvesticinio reitingo įmonių obligacijos
Turto klasę atspindintis lyginamasis indeksas:		MSCI World Daily Net Total Return EUR	MSCI EM Daily Net Total Return EUR	Bloomberg Barclays Series-E Euro Govt 3-5 Yr Bond	Bloomberg Barclays Emerging Markets USD Sovereign + Quasi Sovereign Total Return Value Unhedged EUR	Bloomberg Barclays Liquidity Screened Euro High Yield Bond Total Return Value Unhedged EUR
	Lyginamojo indekso santrumpa:	MSDEWIN	MSDEEEMN	BERPG2	BESQTREU	BEHLTREU
Fondo pavadinimas:	Metai:	Strateginis pensijų turto paskirstymas nurodant pasirinktų Turto klasių neutralią dalį, proc.:				
Luminor pensijų turto išsaugojimo fondas	Nuo 2019	7,0	3,0	65,0	20,0	5,0

8. Pensijų fondo turto paskirstymo į Rizikingus ir Mažiau rizikingus aktyvus ir galimų nuokrypių ribų atvaizdavimas grafiniu būdu pateikiamas 1 diagramoje.

1 diagrama

Luminor pensijų turto išsaugojimo fondo turto paskirstymas į Rizikingus ir Mažiau rizikingus aktyvus ir galimos nuokrypių ribos per visą fondo veikimo laikotarpį

9. **Pensijų fondo investicijų perbalansavimo strategija.** Iš viso Rizikingų ir Mažiau rizikingų aktyvų dalis Pensijų fondo investicijų portfelyje negali nukrypti daugiau kaip 10 procentinių punktų nuo Pensijų fondo strateginiame pensijų turto paskirstyme (žr. 1 diagramą) nustatytos neutralios proporcijos. Esant didesniai nei 10 procentinių punktų nuokrypiui nuo nustatytosios Strateginės neutralios Rizikingų ir Mažiau rizikingų aktyvų dalies, Pensijų kaupimo bendrovė turi pakeisti Pensijų fondo portfelio struktūrą, kad ji atitiktų reikalavimus, arba peržiūrėti Investavimo strategiją ir, esant reikalui, ją keisti. Pensijų kaupimo bendrovė gali nesilaikyti šiame punkte nustatyto reikalavimo ne ilgiau kaip 90 kalendorinių dienų iš eilės.

III. INVESTICIJŲ PORTFELIO ATITIKTIES PASIRINKTAI INVESTAVIMO STRATEGIJAI VERTINIMAS BEI KONTROLĖ

10. Rizikos vertinimo metodai ir rizikos valdymo principai:

10.1. Pensijų turto atžvilgiu rizika yra apibrėžiama kaip investicinio proceso eigoje atsirandanti pensijų turto vertės sumažėjimo tikimybė. Pensijų turto vertės sumažėjimo riziką, susijusią su vertybinių popierių kainų pokyčiu, o taip pat investavimo objektų valiutos kursų pokyčiu, prisiima Pensijų fondo dalyviai. Investuojant Pensijų fondo turtą susiduriama su įvairiomis finansinėmis rizikomis. Siekiant sumažinti jų poveikį Pensijų fondo veiklai jos bus atitinkamai kontroliuojamos.

10.2. Investuodama pensijų turtą Pensijų kaupimo bendrovė išskiria žemiau išvardintas rizikos rūšis:

10.2.1. Kredito rizika:

10.2.1.1. emitento rizika – rizika patirti nuostolius dėl perleidžiamųjų skolos vertybinių popierių emitento nesugebėjimo įvykdyti savo skolinius įsipareigojimus. Siekiant sumažinti emitento kredito riziką, didžioji dalis fondo lėšų bus investuojamos į emitentų su investiciniu reitingu (t.y. ne žemesniu nei Baa3 kredito reitingu pagal reitingų agentūrą *Moody's* arba BBB- pagal reitingų agentūras *Fitch Ratings* ir *Standard & Poor's*) perleidžiamuosius skolos vertybinius popierius. Pensijų kaupimo bendrovė, formuodama Pensijų fondo investicijų portfelį ir valdydama kredito riziką, nustato ir taiko finansinių priemonių patikimumo kriterijus, tokius kaip minimalus reikalaujamas kredito reitingas ir maksimalus galimas laikotarpis, per kurį tokios finansinės priemonės turi būti parduotos, jei jų kredito reitingas yra sumažinamas žemiau minimalaus leistino lygio, papildomi reikalavimai išsamiai įvertinti emitento kredito riziką investuojant į neinvesticinio reitingo finansines priemones ir t.t. Šie kriterijai yra apibrėžiami investicinių sprendimų priėmimo ir investavimo principais ir yra neatsiejama dalis Pensijų kaupimo bendrovės patvirtintos ir Pensijų fondo turto valdymo procese taikomos Investicinių sprendimų priėmimo ir vykdymo tvarkos, su kuria iš anksto pareiškę pageidavimą Dalyviai gali susipažinti darbo dienomis nuo 8 val. 30 min. iki 15 val. Pensijų kaupimo bendrovės buveinėje;

10.2.1.2. sandorio šalies rizika – rizika patirti nuostolius dėl sandorio šalies nesugebėjimo įvykdyti savo finansinių įsipareigojimų, kurie buvo įgyti sudarant sandorį, ir susijusius su savalaikiu sandorio įvykdymu. Siekiant sumažinti sandorio šalies riziką, Pensijų kaupimo bendrovė siekia sudaryti sandorius su kredito institucijomis, kurioms yra suteiktas investicinis reitingas, o jų nesant, su patikimais sandorių partneriais, besispecializuojančiais atitinkamoje srityje;

10.2.1.3. atsiskaitymų rizika – rizika patirti nuostolius, kai atsiskaitymo už sandorį metu sandorio šalis dėl tam tikrų priežasčių negali pervesti lėšų ar vertybinių popierių, nors tos sandorio šalies atžvilgiu įgyti įsipareigojimai jau yra patenkinti. Siekiant sumažinti atsiskaitymų riziką, investavimo procese naudojamosi mokėjimų agento paslaugomis arba prekybinė veikla vykdoma organizuotose rinkose, kuriose atsiskaitymams taikomi visuotinai pripažinti principai.

10.2.2. Rinkos rizika:

10.2.2.1. palūkanų normos rizika – dėl palūkanų normos pokyčio rizika patirti nuostolius, kurie gali turėti įtakos perleidžiamųjų skolos vertybinių popierių kainoms. Siekiant sumažinti palūkanų normos riziką, Pensijų kaupimo bendrovė analizuoja obligacijų rinkas, atskirų emitentų skolos vertybinių popierių emisijas ir ribos investicijų trukmę, o, esant reikalui, gali naudotis išvestinėmis finansinėmis priemonėmis konkrečių sandorių palūkanų normos rizikai padengti;

10.2.2.2. valiutos kurso pokyčio rizika – rizika patirti nuostolius dėl nepalankaus užsienio valiutų kurso pokyčio euro atžvilgiu. Siekiant sumažinti valiutos kursų riziką, didžioji dalis Pensijų fondo lėšų investuojama eurais. Pensijų kaupimo bendrovė analizuoja valiutų rinkas ir, esant reikalui, naudojasi išvestinėmis finansinėmis priemonėmis konkrečių sandorių valiutos kurso rizikai padengti;

10.2.2.3. rinkos likvidumo rizika – rizika patirti nuostolius dėl santykinai mažo rinkos likvidumo, kuris gali neleisti parduoti Pensijų fondo turtą norimu laiku ir už norimą kainą arba apskritai atima galimybę parduoti turimą turtą (investicijas). Siekiant sumažinti likvidumo riziką daugiausiai investuojama į tuos perleidžiamuosius vertybinius popierius, kurie yra kotiruojami pripažintose pasaulio biržose arba kurių kainą reguliariai skelbia vertybinių popierių tarpininkai ar visuomenės informavimo priemonės, taip pat kitas finansines priemones, pasižyminčias santykinai aukštu likvidumu;

10.2.2.4. šalies politinė rizika – tai rizika, kad dėl tam tikrų politinių įvykių tam tikruose regionuose gali nuvertėti arba gali būti prarasta dalis Pensijų fondo investicijų. Vengiant šios rizikos, didžioji Pensijų fondo turto dalis investuojama tik politiškai stabiliose šalyse, taip pat siekiama kuo plačiau paskirstyti investicijas tarp įvairių šalių, tokiu būdu sumažinant atskiros šalies rizikos įtaką bendram investicijų portfeliui.

10.3. Rizikos valdymo procese rizikos taip pat skirstomos į sandorių rizikas ir investicines rizikas. Sandorio rizikos yra valdomos Pensijų kaupimo bendrovė lygmenyje, o investicinės rizikos – Pensijų fondo lygmenyje:

10.3.1. valdant sandorių rizikas, Pensijų kaupimo bendrovė teikia pirmenybę institucijoms, kurioms yra suteiktas investicinis kredito reitingas, taip pat organizuotoms rinkoms su standartizuotomis atsiskaitymo procedūromis;

10.3.2. valdant investicines rizikas, Pensijų kaupimo bendrovė atsižvelgia į Pensijų fondo turto profilį, diversifikavimo reikalavimus ir numatomą Fondo įsipareigojimų trukmę.

10.4. Vertinant ir valdant Pensijų fondo riziką yra nustatomas Pensijų fondo patiriamas rizikos lygis ir skaičiuojami bei analizuojami statistiniai rizikos rodikliai (alfa koeficientas, beta koeficientas, indekso sekimo paklaida, koreliacija, standartinis nuokrypis) bei tikrinami visi esami arba numatomi rizikos ribojimų pažeidimai, siekiant užtikrinti, kad būtų greitai imtasi tinkamų veiksmų jiems ištaisyti, vadovaujantis Taisyklėmis, Pensijų kaupimo bendrovės patvirtintomis Rizikos valdymo politikos nuostatomis ir Kolektyvinio investavimo subjektų rizikos vertinimo procedūromis. Su jomis iš anksto pareiškę pageidavimą Dalyviai gali susipažinti darbo dienomis nuo 8 val. 30 min. iki 15 val. Pensijų kaupimo bendrovės buveinėje.

10.5. Pensijų fondo rizikos vertinimas, be kitų Pensijų kaupimo bendrovės nustatytų rodiklių, apima periodinį portfelio didžiausio galimo nuostolio nepalankiausio scenarijaus atveju tikėtinos vertės skaičiavimą (angl. maximum worst case scenario), kurio tikslas – įvertinti Pensijų fondo nuostolius dėl pensijų fondo investicijų portfelį sudarančių pozicijų vertės kitimo. Pensijų kaupimo bendrovė apibrėžia didžiausio tikėtino nuostolio nepalankiausio scenarijaus atveju ribas, nustatydamas, kad, remiantis Pensijų kaupimo bendrovės atliktais modeliavimo rezultatais, turimais duomenimis apie Dalyvių rizikos tolerancijos lygį ir

Investavimo strategija, didžiausio galimo nuostolio nepalankiausio scenarijaus atveju tikėtinos vertės dydis per 1 metų laikotarpį neturėtų viršyti 20 proc. ribos.

11. Rizikos vertinimo procedūros ir būdai.

11.1. Pensijų fondo riziką vertina ir valdo Pensijų kaupimo bendrovė.

11.2. Pensijų kaupimo bendrovė užtikrina, kad Pensijų fondo esamas rizikos lygis atitinka jo rizikos ribojimo sistemą, o kai Pensijų fondo rizikos ribojimo sistema yra ar gali būti pažeista, būtų veikiami geriausiai Fondo dalyvių interesais ir būtų laiku imtasi veiksmų nustatytiems pažeidimams pašalinti, vadovaudamasi Pensijų kaupimo bendrovės patvirtinta Rizikos valdymo politika ir Kolektyvinio investavimo subjektų rizikos vertinimo procedūromis.

11.3. Pensijų fondo Investavimo strategijos laikymąsi vertina ir kontroliuoja reikiamą kompetenciją turintis rizikos valdymo funkciją vykdančias asmuo. Remiantis Pensijų kaupimo bendrovės patvirtinta Rizikos valdymo politika, Pensijų kaupimo bendrovė, proporcingai atsižvelgiant į jos vykdomos veiklos ir valdomų pensijų fondų pobūdį, mastą ir sudėtingumą, paskiria ir palaiko nuo kitų Pensijų kaupimo bendrovės padalinių hierarchiškai ir funkciškai nepriklausomą rizikos valdymo funkciją vykdančią asmenį.

11.4. Pensijų kaupimo bendrovė vertina bei kontroliuoja didžiausio tikėtino nuostolio nepalankiausio scenarijaus atveju ribų atitikimą, remiantis Pensijų kaupimo bendrovės patvirtintos Rizikos valdymo politikos, Kolektyvinio investavimo subjektų rizikos vertinimo procedūrų ir Didžiausio galimo nuostolio nepalankiausio scenarijaus atveju tikėtinos vertės skaičiavimo tvarkos nuostatose įtvirtintu rizikos vertinimo procesu ir atitinkamomis procedūromis, su kuriomis iš anksto pareiškę pageidavimą Dalyviai gali susipažinti darbo dienomis nuo 8 val. 30 min. iki 15 val. Pensijų kaupimo bendrovės buveinėje. Vertinimas yra atliekamas 1 kartą per ketvirtį.

IV. PENSIJŲ FONDO INVESTAVIMO STRATEGIJOS KEITIMAS

12. Pensijų fondo Investavimo strategija gali būti keičiama Pensijų kaupimo bendrovės valdybos sprendimu.

13. Apie esminius Investavimo strategijos pakeitimus (pvz. Investavimo strategijos diagramos pakeitimą, Rizikingų ir Mažiau rizikingų aktyvų dalies pakeitimą daugiau kaip 5 procentiniais punktais) Pensijų kaupimo bendrovė informuoja Dalyvius Standartinėse Pensijų fondo taisyklėse nustatyta tvarka.

14. Pensijų kaupimo bendrovė šios Investavimo strategijos 15 punkte nustatytais atvejais gali keisti Pensijų fondo Investavimo strategiją vienašališkai, be Dalyvių sutikimo ir pakeistą Investavimo strategiją skelbia savo interneto svetainėje.

15. Pensijų kaupimo bendrovė vienašališkai gali keisti Investavimo strategiją šiais atvejais:

15.1. Pensijų kaupimo bendrovė periodiškai vertina Investavimo strategijos atitiktį Dalyvių interesams. Pensijų fondo Investavimo strategija yra koreguojama nustačius, kad pasirinkta Investavimo strategija yra nesuderinama su Pensijų fondo tikslais ir nebeatitinka Dalyvių interesų.

15.2. Keičiasi prielaidos, kurių pagrindu buvo formuojama Investavimo strategija, arba pasirinktos Turto klasės nebeatitinka joms keltų lūkesčių ir tikslų, atsiranda anksčiau į Investavimo strategiją neįtrauktos Turto klasės ir su jomis susijusios investavimo priemonės, kurios labiau atitiktų Dalyvių interesus, keičiasi ekonominis ciklas.

15.3. Keičiasi rinkos situacija ir atitinkamai reikia pakeisti Pensijų fondo turto investavimo taisykles ar valdymo principus bei kitais atvejais, kai reikia apsaugoti Dalyvių arba Pensijų kaupimo bendrovės interesus, jei tai iš esmės nepablogina Dalyvių interesų atitikties.

15.4. Kitais LR teisės aktų numatytais atvejais.

16. Pensijų fondo Investavimo strategija, jos įgyvendinimas ir tinkamumas yra peržiūrimi ir įvertinami ne rečiau kaip vieną kartą per trejus metus.

17. Pensijų fondo Investavimo strategijos peržiūra yra atliekama dažniau, kai keičiasi prielaidos, kurių pagrindu buvo formuojama Investavimo strategija, arba pasirinktos Turto klasės nebeatitinka joms keltų lūkesčių ir tikslų, atsiranda anksčiau į Investavimo strategiją neįtrauktos Turto klasės ir su jomis susijusios investavimo priemonės labiau atitiktų pensijų kaupimo dalyvių interesus, keičiasi ekonominis ciklas.

18. Pasikeitus įstatymų, reglamentuojančių Pensijų fondo Dalyvio, darbdavio lėšomis ir iš valstybės biudžeto lėšų už Dalyvių mokamas pensijų įmokos kaupimą, nuostatomis, ši Investavimo strategija iki jos pakeitimo galioja tiek, kiek neprieštarauja įstatymų pakeitimams.

I. NE VALSTYBIŲ NARIŲ REGULIUOJAMOS RINKOS, KURIOSE GALI BŪTI INVESTUOJAMAS PENSIJŲ FONDO TURTAS

1. Pensijų fondo turtas gali būti investuojamas į išleidžiamus naujus perleidžiamuosius skolos vertybinius popierius, jeigu jų emisijos sąlygose yra numatytas įsipareigojimas ne vėliau kaip per 1 metus nuo išleidimo įtraukti šiuos vertybinius popierius į prekybą šiose ne Valstybėse narėse esančiose reguliuojamose rinkose:

- 1.1. Australijos (Australijos VP birža);
- 1.2. Čilės (Santjago VP birža);
- 1.3. Japonijos (Tokijo VP birža, Osakos VP birža);
- 1.4. Jungtinių Amerikos Valstijų (Amerikos akcijų birža (Amex),
- 1.5. Čikagos pasirinkimo sandorių birža (Chicago Board of Options Exchange, CBOE),
- 1.6. Čikagos prekių birža (Chicago Mercantile Exchange, CME),
- 1.7. Niujorko akcijų birža (NYSE),
- 1.8. National Association of Securities Dealers, Inc. (NASDAQ),
- 1.9. Chicago Board of Trade,
- 1.10. JAV Vyriausybės vertybinių popierių rinka, organizuota pirminių dilerių ir reguliuojama Niujorko Federalinių rezervų banko;
- 1.11. Kanados (Toronto VP birža);
- 1.12. Korėjos (Seulo VP birža);
- 1.13. Norvegijos (Oslo VP birža);
- 1.14. Šveicarijos (Šveicarijos VP birža, Ciuricho VP birža, Ženevos VP birža, Bazelio VP birža);
- 1.15. Islandijos (Islandijos VP birža);
- 1.16. Izraelio (Tel Avivo VP birža);
- 1.17. Meksikos (Meksiko VP birža);
- 1.18. Naujosios Zelandijos (Naujosios Zelandijos VP birža);
- 1.19. Turkijos (Stambulo VP birža)

I. IŠVESTINĖS FINANSINĖS PRIEMONĖS, Į KURIAS GALI BŪTI INVESTUOJAMAS PENSIJŲ FONDO TURTAS

1. Išvestines finansines priemones, į kurias rizikos valdymo tikslais gali būti investuojamas Pensijų turtas:

- 1.1. išankstiniai sandoriai pirkti / parduoti valiutą (angl. - FX forwards) – siekiant apsidrausti nuo valiutų kursų svyravimų įtakos Pensijų fondo turtui;
- 1.2. valiutų apsikeitimo sandoriai (angl. - FX swaps) – siekiant apsidrausti nuo valiutų kursų svyravimų įtakos Pensijų fondo turtui;
- 1.3. pasirinkimo sandoriai pirkti / parduoti valiutą (angl. - FX options) – siekiant apsidrausti nuo valiutų kursų svyravimų įtakos Pensijų turtui; Palūkanų normos išankstiniai sandoriai (ang. - forward rate agreements) – siekiant apsidrausti nuo palūkanų normos svyravimo įtakos Pensijų fondo turtui;
- 1.4. palūkanų normos arba obligacijų ateities sandoriai (ang. - interest rate futures, bond futures) – siekiant apsidrausti nuo palūkanų normos svyravimo įtakos Pensijų fondo turtui;
- 1.5. palūkanų normos apsikeitimo sandoriai (angl. - interest rate swaps) – siekiant apsidrausti nuo palūkanų normos svyravimo įtakos Pensijų fondo turtui;
- 1.6. kredito įsipareigojimų nevykdymo apsikeitimo sandoriai (angl. - credit default swaps) – siekiant sumažinti emitento riziką;
- 1.7. akcijų indeksų ateities sandoriai – siekiant apsidrausti nuo akcijų vertės svyravimų įtakos pensijų fondo turtui;
- 1.8. akcijų ar jų indeksų pasirinkimo sandoriai – siekiant apsidrausti nuo akcijų vertės svyravimų įtakos pensijų fondo turtui.